

1925. Jejich současný počet, zjišťovaný z různých zdrojů, stanovil na cca 2,2 mil. osob, včetně potomků emigrantů. Z tohoto počtu odhaduje, že cca 200–250 tisíc Čechů odešlo do zahraničí po roce 1989 a především z nich se rekrutují i potenciální navrátilci.

Jak z řady referátů vyplynulo, návrat do ČR je pro některé osoby po několikaletém pobytu v zahraničí poměrně komplikovaný i v důsledku nutnosti vyřizování mnoha úředních záležitostí a roztržštěností nezbytných informací. Právě komplexnost informací (např. na internetovém portálu, na telefonní „horké lince“) či možnost vyřizování dokladů na jednom místě by návraty Čechů ze zahraničí mohly usnadnit.

Zajímavou doprovodnou akcí konference bylo premiérové uvedení filmu „České kořeny ve Vídni“ v Městské knihovně v Praze. Dokument byl vytvořen jako třetí díl cyklu České kořeny v rámci projektu o životě českých komunit ve světě. Šlo o prezentaci práce krajanů z Vídně, členů občanského sdružení „Mezinárodní český klub“ se sídlem v Praze.

Výměna poznatků na konferenci je významným podnětem k propracování návratové politiky, která by atraktivně zájem krajanů o návrat do České republiky. Přibližně od poloviny 90. let 20. století registrujeme snahu o pořádání podobných diskusních fór o problematice zahraničních Čechů, respektive o problematice migrací. Jejich hlavním smyslem je úsilí posunout výměnu názorů mezi politikou, státní správou, dobrovolnými organizacemi, zahraničními Čechy i odbornou veřejností do polohy reálných řešení konkrétních problémů. Proto z této konference vzešel návrh k projednání v Senátu PČR o vytvoření *Informační sítě k návratové politice*

vlády ČR a návrh o následném zřízení mezirezortního orgánu pro migrace při Úřadu vlády ČR. Příspěvky z konference v rozšířeném rozsahu vyjdou ve sborníku, který připraví Etnologický ústav AV ČR.

Andrej Sulitka – Nad'a Valášková
(EÚ AV ČR, v. v. i.)

17. SVĚTOVÝ KONGRES MEZINÁRODNÍ UNIE ANTROPOLOGICKÝCH A ETNOLOGICKÝCH VĚD (IUAES), MANCHESTER 5.–10. 8. 2013

Světové kongresy antropologů a etnologů se konají od roku 1934. Po Londýně 1934, Kodani 1938, Bruselu 1948, Vídni 1952, Filadelfii 1956, Paříži 1960, Moskvě 1964, Tokiu a Kjótu 1968, Chicagu 1973, New Delhi 1978, Quebecu a Vancouveru 1983, Záhřebu 1988, Ciudad de México 1993, Williamsburgu 1998, Florencii 2003 a Kunmingu 2009 se v tomto roce vrátil na britskou půdu. Po útlumových kongresech v USA a Itálii a problematickém kongresu v Číně, který byl o rok odložen kvůli národnostním nepokojům, bylo manchesterské setkání velkým úspěchem. Přes vysoké náklady na ubytování i registraci se konference zúčastnilo 1261 antropologů a etnologů ze 64 zemí. Ti se také automaticky stali členy IUAES (The International Union of Anthropological and Ethnological Sciences), protože účast byla podmíněna zaplacením členského příspěvku na rok 2013. Kongres se totiž konal již podle nových stanov IUAES, které byly schváleny na konci roku 2012. Stanovy nejenže zrušily Stálou radu (Permanent Council) jakožto nejvyšší rozhodovací orgán IUAES, v němž měl každý stát jeden hlas,

ale povýšily Valné shromáždění (General Assembly) na zdroj suverénní legislativní, výkoné a soudní autority unie. Nové stanovny také daly silné pravomoci vědeckým komisím, které se staly hlavními kolbišti odborné práce v IUAES. Vedoucí komisi a jejich zástupci tvoří Radu vědeckých komisí IUAES. Rada volí ze svého středu dva zástupce, kteří jsou ex officio členy Výkonného výboru IUAES.

Manchesterský kongres, připravovaný několik let, se konal pod heslem „Rozvíjející se lidstvo, vznikající světy“ a byl organizačně zajištěn místním výborem pod vedením Johna Gledhilla, Max Gluckman profesora sociální antropologie na Manchesterské univerzitě. V celkem devíti skupinách (tracks) se konalo 212 panelů se 1480 příspěvky a účastníkům byl rovněž nabídnut bohatý filmový program. Na plenárních zasedáních proběhly tři hlasovací debaty o kontroverzních otázkách současné antropologie: „Lidské bytosti nemají přírodu, nýbrž dějiny“, „Spravedlnost pro lidi musí mít přednost před spravedlností pro prostředí“ a „Volný pohyb lidí po světě by byl utopií“. V každé debatě předem určení odborníci prezentovali dva argumenty pro a dva proti těmto tvrzením. Po všeobecné diskusi se hlasovalo. Debaty byly hojně navštíveny a byly do poslední minuty vzrušující, přestože samo hlasování se někdy jevilo jako dosti absurdní.

Další plenární zasedání byla spíše organizační, neboť představovala jednotlivé komise. Předposlední den kongresu zasedalo Valné shromáždění IUAES. V sobotu 10. 8. ještě před závěrečným ceremoníálem byla představena členům IUAES Světová rada antropologických asociací (World Council of Anthropological Associations, WCAA), jejímž členem se nedávno stala

Česká asociace pro sociální antropologii (CASA). Po prvním společném zasedání Výkonného výboru IUAES a předsednictva WCAA, které mimo jiné jednalo o možné fúzi těchto dvou světových organizací, byl o činnost a ambice WCAA velký zájem. Zdá se, že WCAA je pružnějším tělesem než je IUAES, avšak unie po změně stanov také aspiruje na větší pružnost. John Gledhill upozornil na potíže s britskými vízy pro některé registrované kolegy ze zemí světového jihu či z Ruska, kteří proto nemohli na kongres přijet. Na tento problém se bude upozorňovat i nadále, aby každá země, v níž se pořádají akce IUAES, zaručila vstup pro všechny bona fide účastníky.

Už na kongresu proběhly v některých komisích volby funkcionářů a zformovala se Rada vědeckých komisí (Council of Scientific Commissions), která ze svého středu zvolila tajným hlasování dva představitele do obnoveného Výkonného výboru (Executive Council). Jsou jimi Giuliana Prato z University of Kent ve Velké Británii a Jijiao Zhang z Institutu etnologie a antropologie Čínské akademie věd. Po kongresu byli ještě elektronickým hlasováním zvoleni prezident Unie a dva viceprezidenti – Faye Harrison (University of Florida, USA), Subhadra Channa (University of Delhi, Indie) a Noel Salazar (Universiteit van Leuven, Belgie). Kandidáty na staršího viceprezidenta (Senior Vice-President), pokladníka (Treasurer) a dva viceprezidenty byli členové dosavadního výboru; neměli žádné protikandidáty, tudíž se Thomas Reuter (Monash University, Austrálie), Andrew „Mugsy“ Spiegel (University of Cape Town), Gustavo Lins Ribeiro (Universidade de Brasília, Brazílie) a Rajko Muršič (Univerza v Ljubljani, Slovinsko) stali jmenovanými funkcionáři automaticky.

Ze čtyř kandidátů na pořádání příštího světového kongresu IUAES v roce 2018 zvítězil ve Valném shromáždění brazilský návrh; 18. kongres se sejde ve Florianópolisu na jihu Brazílie. Představitelka místní univerzity Miriam Pillar Grossi se ex officio stala členkou Výkonného výboru. Valné shromáždění též diskutovalo o návrzích na interkongresy, které se konají v období mezi světovými kongresy a bývají obvykle rozsahem menší a tematicky jednodušší. Příští interkongres bude již v květnu 2014 v japonském městě Chiba, kde zároveň proběhne jubilejní konference Japonské asociace pro kulturní antropologii (JASCA), jež byla založena před padesáti lety. Následující interkongresy by mohly proběhnout v roce 2015 v Bangkoku, 2016 v Dubrovniku (pořádaný společně slovinskými a chorvatskými kolegy) a další ještě v roce 2017.

Jádrem světového kongresu byly jednotlivé panely, lišící se i délkou jednání, jež se odvíjela od popularity tématu či aktivity komise, která je pořádala. Například indičtí a čínští antropologové nezískali pro své úzce definované panely žádné zahraniční účastníky a jejich prezentace tak mohly proběhnout spíše doma, tisíce kilometrů od Manchesteru.

Čeští antropologové a etnologové rovněž přispěli k úspěchu 17. světového kongresu IUAES. Martina Vlková, Zbyněk Polesný a Václav Kohout z České zemědělské univerzity v Praze referovali o etnobotanice rumunských Čechů, Sylva Kaupová z Národního muzea srovnávala praktiky kojení a odstavení ve středověku a v moderní době v Evropě, zatímco Martin Heřmanský z Karlovy Univerzity v Praze prezentoval svůj výzkum propichování těla (body piercing) u české mládeže. Tato praktika je považována většinou jako antinormativní, ale její mladí zastánci tyto normy posouvají.

Zdeněk Uherek a Veronika Beranská z Etnologického ústavu AV ČR, v. v. i., shrnuli ve svém referátu poznatky o podnikatelských aktivitách imigrantů z Ukrajiny. Tito migranti se po usídlení v ČR uplatňují na trhu v zemi původu. Adriana Kábová z Karlovy Univerzity v Praze rozebrala ve svém příspěvku otázku antropologického bádání o turismu a rozvoji na indonéském ostrově Sumba. Petr Skalník z Vratislavské univerzity byl svolavatelem panelu o univerzálním paradigmatu v politické antropologii, jenž byl jedním ze dvou panelů organizovaných Komisí o teoretické antropologii, kterou jmenovaný vede. Diskutujícím k pěti referátům byl John Gledhill, světoznámý politický antropolog. Mezi tématy figurovaly postkoloniální stát, potestariata jako etnogenetický modus, politika jako jazyk moci, narkonásilí v Mexiku, či kritika kmenové, státní a bezstátní politiky v severovýchodní Indii. V panelu o odvrácení globálního environmentálního kolapsu prezentoval P. Skalník také své poznatky o městech jako polodobrovolných koncentračních táborech.

Závěrem lze konstatovat, že manchesterský kongres Mezinárodní unie antropologických a etnologických věd byl kladným mezníkem ve vývoji unie i obou disciplín. Řada referátů a celých panelů bude publikována, uvažuje se o významném podílu online publikací, které budou snadno dostupné nejen účastníkům kongresu a členům IUAES, ale také dalším zájemcům z řad studentů a neantropologů. Lze jen doufat, že individuální členství v IUAES se také ujme mezi českými antropology a etnology a budeme svědky jejich rostoucí účasti na nadcházejících akcích unie, jako jsou interkongresy a konference vědeckých komisí.

Petr Skalník
(Vratislavská univerzita, Wrocław)